

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΣΣΑ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΧΙΟ

Η περιοχή των εμφανίσεων της Παναγίας στη Χίο βρίσκεται στο **Β.Δ. μέρος των Καρυών**, εκκινεί από τις παρυφές του Πηγάνιου Όρους και είναι τοπωνύμιο της ευρύτερης περιοχής «**Κοχλιάς**». Η περιοχή συνορεύει Β.Α. με το Όρος Αίπος και Δυτικά με το Προβάτειον Όρος.

Μικρό μέρος της περιοχής είναι δάσος και το μεγαλύτερο καλύπτεται από θάμνους και αστευφίδες. Γενικά η περιοχή είναι ένα τοπίο με άγρια ομορφιά, χαμηλές θερμοκρασίες το χειμώνα με αρκετά χιόνια και φυσιολογικές θερμοκρασίες το καλοκαίρι.

Πάνω από ένα αιώνα η περιοχή αυτή φιλοξενούσε ποιμένες, το κύριο επάγγελμα των χωρικών του **χωριού Καρυές**, που γειτνιάζει με την εν λόγω περιοχή, με πληθυσμό σήμερα 700 κατοίκων και παλαιότερα τον διπλάσιο και περισσότερο.

Οι Καρυές, τα Αυγώνυμα, ο Αναβατός και ο Δαφνώνας είναι τα χωριά που δημιουργήθηκαν από τον πληθυσμό που συνέρρευσε από την Κωνσταντινούπολη για να κτίσουν τη **Νέα Μονή**, εκπλήρωση υπόσχεσης και τάματος του εξόριστου τότε **Βασιλέα Κωνσταντίνου Μονομάχου**, ο οποίος έζησε τα χρόνια της εξορίας του στην περιοχή της Νέας Μονής και είχε υποσχεθεί στους μοναχούς της περιοχής ότι όταν επιστρέψει επανακτώντας το θρόνο, θα έστελνε ένα караβάνι τεχνιτών, εργατών και επιστημόνων, για να κτίσουν μεγαλοπρεπή ναό στον ρυθμό της Αγίας Σοφίας. Πιστός στο Τάμα και την Υπόσχεση του, έστειλε πλοία με εκατοντάδες τεχνίτες, φημισμένους εργάτες, σχεδιαστές, διανοουμένους, μαζί με υλικά από την Κωνσταντινούπολη και μετά από πολλά χρόνια ολοκλήρωσαν το μεγαλοπρεπές έργο της Νέας Μονής. Αυτό δε το μνημείο σώζεται μέχρι και σήμερα, παρά τις καταστροφές και τις λεηλασίες που υπέστη και αυτό, από τους Τούρκους κυρίως.

Μετά το πέρας και την ολοκλήρωση του κτισίματος της Νέας Μονής, οι άνθρωποι αυτοί διασκορπίστηκαν στις γύρω περιοχές, κτίζοντας αυτά τα χωριά για να διαμείνουν, και σιγά - σιγά εμπλουτίζονταν και με άλλους πληθυσμούς και έφθασαν στη σημερινή τους μορφή, έχοντας σήμερα πληθυσμό οι Καρυές 700 κατοίκους, ο Δαφνώνας 450 κατοίκους, ο Αναβατός 30 και τα Αυγώνυμα 100. Αυτός δε ο πληθυσμός ήτο τριπλάσιος τουλάχιστον, όμως η φτώχεια και η στέρηση ανάγκασε τους περισσότερους από αυτούς να ξενιτευθούν στην Αμερική και την Αυστραλία για ένα καλύτερο μέλλον. Απόγονοι δε αυτών των ανθρώπων, τρίτη και τέταρτη γενιά επισκέπτονται τα χωριά τους και τα στηρίζουν με κάθε τρόπο δείχνοντας τη μεγάλη τους αγάπη στις ρίζες των παππούδων και των γονέων τους.

Πάνω από 50 πολύτεκνες φαμίλιες διέμεναν με τα κοπάδια τους σ' αυτή την περιοχή του Κοχλιά σε μάνδρες που είχαν κατασκευάσει με τα χέρια τους και σε καλύβες κτισμένες από πέτρα. Αρκετές από αυτές σώζονται μέχρι και σήμερα. Άνθρωποι φτωχοί, αλλά πολύ θεοσεβείς, ζούσαν με την ελπίδα της προστασίας της Υπεραγίας Θεοτόκου. Από διάφορες αφηγήσεις εξιστορούνται ότι πολλές φορές μέσα από τις κακουχίες και τα βάσανα τους, έβλεπαν οπτασίες και οράματα με την εικόνα της Παναγίας, που τους συντρόφευε και τους έδινε κουράγιο στον άνισο καθημερινό αγώνα της επιβίωσής τους.

Τις περισσότερες φορές έβλεπαν στις κορυφογραμμές μια λυγρόκορμη κοπέλα με αρβανίτικη φορεσιά να περιδιαβαίνει. Αυτή την εικόνα την περιέγραψαν πολλές φορές και διαφορετικά πρόσωπα με ελάχιστες αποκλίσεις ως προς την περιγραφή. Από στόμα σε στόμα διαδόθηκε σε όλους και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι είναι η Παναγία και **εξ' αυτής της ενδυμασίας της, την ονόμασαν Παναγία Αρβανίτισσα.**

Στο σημείο αυτό δε, που σήμερα είναι κτισμένος ο Ναός προς τιμήν της, βρέθηκε εικόνισμα της Παναγίας περί τα **1905** από τους βοσκούς της περιοχής και έτσι αποφάσισαν να κτίσουν την εκκλησία. Επειδή όμως και οι οικονομικές δυνατότητες δεν έφθαναν, απευθύνθηκαν στον Αλέξανδρο Κωνσταντινίδη, ένα έμπορο κάτοικο της περιοχής και καλό Χριστιανό. Εκεί, σ' αυτή την περιοχή της Αρβανίτισσας, ο Αλέξανδρος Κωνσταντινίδης έκτισε τον υπέροχο Ναό με την βοήθεια του πατρός Γεωργίου Μαρή και του πατρός Κυρίλλου. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο ναός ανεγέρθηκε στα χρόνια της Τουρκοκρατίας περίπου το 1905. Την περίοδο εκείνη απαγορευόταν από τους Τούρκους να χτίζονται χριστιανικοί ναοί διότι

όλα «τα έσκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά», και για το λόγο αυτό αρχίζουν διωγμό εναντίον του Αλέξανδρου Κωνσταντινίδη. Κάποια μέρα τον συνέλαβαν, αλλά τους ξεγέλασε παριστάνοντας άλλον. Έτσι, κρυφά με τη βοήθεια των ποιμένων Καρούσων και των άλλων συγχωριανών μετά από μεγάλο αγώνα, αφάνταστη ταλαιπωρία και εργασία κυρίως νύχτα διότι την ημέρα ήταν πολύ δύσκολο με το φόβο των Τούρκων, έχτισαν και τελείωσαν το Ναό. Έχω κρατήσει αυτές τις αφηγήσεις από τον μπάρμπα-Γιώργη τον Βενέτο που ήταν το ιστορικό βιβλίο του χωριού και πέθανε υπέργηρος την δεκαετία του 1970 άνω των ενενήντα ετών.

Επειδή είναι κτισμένος σε ύψωμα, απεφάσισαν να τον εορτάζουν την ημέρα της Αναλήψεως και να κάνουν οι ποιμένες και την γιορτή τους, επειδή είναι και το τέλος της δικής τους περιόδου, ευχαριστώντας την Παναγία για τη χρονιά που πέρασε. Μάλιστα κουβαλούν στη χάρη της και βράζουν γάλα για όλους τους προσκυνητές καθώς επίσης και μικρά κασικιάκια και προβατάκια που τα βγάζουν σε δημοπρασία προς ενίσχυση για τη συντήρηση και ευπρεπισμό της εκκλησίας.

Ο ναός αναφέρεται και με τις δυο ονομασίες στις αναφορές του πληθυσμού των Καρυών και της Χίου, Ιερός Ναός Αναλήψεως - Παναγία Αρβανίτισσα, αλλά περισσότερο γνωστός είναι ο ναός ως Παναγία Αρβανίτισσα. Σήμερα στην περιοχή ζουν ελάχιστες οικογένειες κτηνοτρόφων από τις Καρυές, 5-6 οικογένειες.

Το 1912 που διώχθηκαν οι Τούρκοι από τη Χίο και απελευθερώθηκε το νησί, μια ομάδα Τούρκων στρατιωτών διωκόμενοι από τους Έλληνες έφτασαν στην περιοχή του «Κοχλία». Μπήκαν στο Ναό της Αναλήψεως και προκάλεσαν λεηλασίες και ζημιές στο ναό και στις εικόνες. Τις έσπασαν, τις έκαψαν, τις κατατρύπησαν και τις χαράκωσαν με τα ξίφη τους. Μερικές σώζονται μέχρι και σήμερα. Με την πάροδο του χρόνου, ο ναός άρχισε να φθείρεται. Κατά τη δεκαετία του 1970 τον ανέλαβαν μια ομάδα Καρούσων και με τη βοήθεια των Καρουσίων Σικάγου αναστηλώθηκε ο Ναός.

Ο γράφων θυμάμαι ήταν 16 χρονών παιδί και δεν υπήρχε ούτε αγροτόδρομος, αλλά τότε η συνηθισμένη διαδρομή ήταν από το Πηγάνιο Όρος, η Πηγανιά όπως εμείς το λέμε στις Καρυές, μαζί με τον αδελφικό μου φίλο, Νικήτα Ανδριώτη, και θέλοντας να βοηθήσουμε στην προσπάθεια των γονιών μας, των συγγενών και φίλων που ανέβαιναν τις Κυριακές με τα πόδια και τα ζωντανά τους για να δουλέψουν στην Αρβανίτισσα, αρκετές φορές ξεκινούσαμε και εμείς μαζί τους. Κάποιες δε φορές μεσοβδόμαδα που δεν είχαμε σχολείο παίρναμε το μουλάρι και το γάιδαρο του παππού του Νικήτα, του μπάρμπα-Γιάννη του Καράπουρνου, με τσουβάλια για να φορτώσουμε αμμοχάλικο από τον ποταμό της Αρβανίτισσας, που στέρευε την καλοκαιρινή περίοδο και δεν είχε νερό, απόσταση ένα με ενάμιση χιλιόμετρο από την εκκλησία, και να το κουβαλήσουμε στον προαύλιο χώρο για να μπορούν να δουλέψουν τις Κυριακές όσοι πήγαιναν για να βοηθήσουν και να δουλέψουν τη χάρη της, έχοντας τα απαραίτητα υλικά.

Θυμάμαι ότι κάναμε πολλές διαδρομές χωρίς να νιώσουμε κούραση, αλλά απέραντη χαρά και αγαλλίαση. Επιστρέφαμε στο χωριό, και έχοντας άγνοια του κινδύνου που διατρέχαμε, κατεβάζαμε τα ζωντανά από τα «σκαλώματα» της Πηγανιάς, μια διαδρομή άκρως επικίνδυνη μόνο για τον περιπατητή, όχι να κατεβάζει μουλάρι ή γάιδαρο. Εμείς βάζοντας σαν φρένο την ουρά των ζωντανών στο σβέρκο μας, και πίσω από εκείνα βήμα - βήμα κατεβαίναμε μέχρι να φθάσουμε στους πρόποδες του βουνού, οπότε τα καβαλούσαμε και γυρίζαμε στο χωριό. Σήμερα που πενηνταρίσαμε και βλέπουμε τι τρέλες κάναμε, αντιλαμβανόμεθα ότι η Παναγία η Αρβανίτισσα ήταν ο Φύλακας Άγγελός μας, διότι είναι αδύνατο από αυτή τη διαδρομή να κατεβάσει άνθρωπος ζωντανό, όταν και άνθρωπος με πολύ - πολύ δυσκολία και αρκετή ικανότητα μπορεί να τα καταφέρει.

Αξίζει να αναφέρω τα ονόματα τους και ως μνημόσυνο για ορισμένους από εκείνους που δεν υπάρχουν πια στη ζωή για τον αγώνα, την προσφορά και την αγάπη τους στην Παναγία Αρβανίτισσα. Πέτρος και Νικόλαος Μασσάς, Θεόδωρος Μαλαχίας, Χρήστος Ανδριώτης, Κωστής Μανουράς, Γιάννης Ανδριώτης του Αργύρη και Γιάννης Ανδριώτης του Νικήτα, Φραγκούλης Μιχαηλίδης, Γιώργης Κάρμαντζης του Θωμά και Νικόλαος Κάρμαντζης του Γεωργίου, Παναγιώτης Σφήκας του Μιχαήλ, Μιχάλης και Μάρκελλος Βενέτος, Κώστας Μεστούσης ή Κοζής, Αλέξης Κρητικός, οικογένειες Κικιλή, Μαρή, Κρητικού, Σφήκα, Δρίζου,

Μαλαχία, Τσακίρη, Ρες, Παγούδη, Τσίβικα, Χαράπουρνου, Κατσάφαρου, Κρεατσούλα, Καλαμάρη, Βενετού, Μεστούση, Κάρμαντζη και πολλοί άλλοι, ας μου συγχωρήσουν αν λησμόνησα κανένα πρόσωπο ή οικογένεια, διότι όλοι στο χωριό, και πολλοί άλλοι, συνεισέφεραν και συνεχίζουν να προσφέρουν υπηρεσίες στην Παναγία την Αρβανίτισσα. Η αγάπη και η πίστη τους είναι φαινόμενο μοναδικό μέχρι σήμερα. Αυτή η αγάπη και η πίστη έχει μεταλαμπαδευτεί στους νέους των Καρυών σε απίστευτα μεγάλο βαθμό.

Διαμορφώθηκε ο χώρος της αυλής, χτίστηκαν αρκετά κελιά εξοπλισμένα, σύγχρονα που δεν τους λείπει τίποτα. Έτσι φιλοξενούν τους προσκυνητές την ημέρα της Αναλήψεως που γίνεται γιορτή αρτοκλασίας και στη συνέχεια γλέντι τρικούβερο. Έτσι, ο Ναός αυτός έχει μετατραπεί σε σωστό παράδεισο με τα κρυσταλλένια νερά του, τ' αμπέλια του με το περίφημο κρασί, που το ανοίγουν την ημέρα της γιορτής και το μοιράζουν στον κόσμο. Τα φρούτα του, τα γιασεμιά του, τα τριαντάφυλλα του, σε ζαλίζουν όταν σεργιανάς το προαύλιο του Ναού, ενώ τα τριγύρω χωράφια του είναι κεντημένα με αρωματικά βότανα, όπως αγριότσαγο, φασκομηλιές και δεντρολίβανα.

Την τελευταία δεκαετία ο πολιτιστικός Σύλλογος Καρυών «Η ΑΝΑΛΗΨΗ» διοικείται από μια ομάδα νέων ανθρώπων με δυνατή πίστη και πάθος οι οποίοι έχουν δώσει και εξακολουθούν να δίνουν την ψυχή τους κυριολεκτικά στην περιποίηση, συντήρηση, αλλά και στις διάφορες κατασκευές όλων αυτών των χώρων. Σχεδόν επί καθημερινής βάσεως πηγαινοέρχονται στην Παναγία την Αρβανίτισσα για να δώσουν και να προσφέρουν ότι μπορούν στην εκκλησία, τα κελιά και τα κτήματα τριγύρω. Η απασχόληση αυτή έχει ταυτιστεί με τη ζωή τους και την οικογένεια τους και είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής και της ύπαρξής τους όπως και όλων μας.

Κάποια χειμωνιάτικη μέρα, από διηγήσεις τους, μετά την εργασία τους απογευματινή ώρα, προσπαθούσαν να ανάψουν φωτιά να ζεσταθούν, όμως παρά τις προσπάθειες τους αυτό δεν μπορούσε να γίνει. Μετά από ώρα κάποιος από τη συντροφιά πήγε στην εκκλησία να πάρει τα σπέρτα γιατί τους είχαν τελειώσει αυτά που είχαν. Εκεί λοιπόν διαπίστωσε ότι τα καντηλάκια ήταν σβηστά διότι είχαν ξεχάσει να τα ανάψουν. Αφού λοιπόν τα άναψε και γύρισε στην παρέα του, με το πρώτο άναψε η φωτιά και ενώ με απορία κοίταζε ο ένας τον άλλον εξήγησε ο νέος που είχε ανάψει τα καντηλάκια τι είχε συμβεί και όλοι μαζί έκαναν το σταυρό τους.

Παλαιοί ποιμένες που σήμερα δε βρίσκονται στη ζωή όπως ο Σταύρος Κατσάφαρος, ο Λεωνίδας Παγούδης, ο Γιώργης Παγούδης, ο Γιάννης Καράπουρνος, ο Γιάννης Ανδριώτης και πολλοί άλλοι είχαν να λένε από εμπειρίες της ζωής τους για το πόσο θαυματουργή ήταν η Παναγία Αρβανίτισσα. Μάλιστα κάποιους εξ' αυτών τους είχε ορμηγέψει στον ύπνο τους πού είχαν κρύψει κιούπια με χρυσά νομίσματα οι Τούρκοι κατά την υποχώρηση τους το 1912 στην περιοχή της Αρβανίτισσας, και πραγματικά τα βρήκαν και πολλοί εξ' αυτών έθρεψαν τις φαμίλιες τους με μεγαλύτερη άνεση.

Η μορφή δε της Παναγίας που έβλεπαν στον ύπνο τους τα διάφορα άτομα ήταν πάντα η ίδια. **Λυγρόκορμη κοπέλα με Αρβανίτικη φορεσιά** που τους καθοδηγούσε πού να ψάξουν και πώς να σκάψουν. Αυτό δε είναι ευρέως γνωστό σε όλο το χωριό. Φαντάζει δε, ωσάν μια όαση μέσα στην έρημο. Οι κάτοικοι των Καρυών, αλλά και των γύρω περιοχών, επισκέπτονται τακτικά την Παναγία Αρβανίτισσα για να ανάψουν το καντήλι και να προσευχηθούν. Την πιστεύουν πάρα πολύ, ένα ολόκληρο χωριό είναι ταυτισμένο με τη χάρη της, θεωρούν θαυματουργή την εικόνα της και πολλές φορές σιγοψιθυρίζουν την εκπλήρωση της επιθυμίας τους μέσα από την πίστη και την προσευχή τους. Είναι σημείο αναφοράς σε κάθε τους προσευχή και επίκληση, σε κάθε καλό ή κακό στη ζωή τους.

Υπάρχουν πολλές μαρτυρίες από ανθρώπους που είδαν τη μορφή της όπως και οι παλαιότεροι με την Αρβανίτικη φορεσιά να πηγαινοέρχεται στις κορυφογραμμές της περιοχής. Υπάρχει αγροτικός δρόμος σε πολύ καλή κατάσταση που συνδέεται με τον κύριο επαρχιακό δρόμο. Από την πόλη της Χίου απέχει περίπου 15 χιλιόμετρα, και από τις Καρυές περίπου 9 χιλιόμετρα.

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΚΑΡΜΑΝΤΖΗΣ, ΚΑΡΥΕΣ ΧΙΟΥ, ΧΙΟΣ 82 100
(Διατελέσας Αντινομάρχης Χίου)